

σπάθη του (όπως δεν πρόκειται να κάνει η συζητούμενη στην Ε.Ε. αναδιάρθρωση προς όφελος όμως των πιστωτών). Τα μέτρα αυτά οφείλουν να συνδυασθούν με (α) τον έλεγχο στην κίνηση των κεφαλαίων για να αποτραπεί η φυγή στο εξωτερικό, (β) την κρατικοποίηση του τραπεζικού συστήματος για να διασφαλισθεί η βιωσιμότητα και η φιλολαϊκή λειτουρ-

γία του, και (γ) τη φορολόγηση του κεφαλαίου για να εξασφαλισθούν οικονομικοί πόροι. Τέλος, το επιστέγασμα ενός τέτοιου προγράμματος είναι η σχεδιασμένη παραγωγική αναδιάρθρωση της οικονομίας σε μια σοσιαλιστική κατεύθυνση (δηλαδή με την κοινωνική ιδιοκτησία και τον έλεγχο τουλάχιστον των βασικών οικονομικών κλάδων).

Γιάννης Κουζής

Μνημόνιο και εργασιακές σχέσεις

Η συμφωνία για τη «στήριξη» της ελληνικής οικονομίας που υπέγραψε η ελληνική κυβέρνηση με την Τρόικα επιφέρει τις σοβαρότερες αλλαγές που έχουν καταγραφεί μεταπολεμικά στο πεδίο της απασχόλησης και των εργασιακών σχέσεων. Οι αλλαγές αυτές συντελούν, με όρους πρωτοφανούς βιαιότητας, στην απορρύθμιση βασικών πυλώνων των εργασιακών δικαιωμάτων και σε μια γενικευμένη υποβάθμιση της εργασίας.

Η πορεία της σταδιακής απορρύθμισης της εργασίας, που δρομολογείται στην Ελλάδα κατά την τελευταία εικοσαετία, ακολουθεί τη γενικότερη εικόνα που κυριαρχεί στον διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο υπό την επίδραση των νεοφιλελεύθερων δοξασιών. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 καταγράφεται ένα κύμα νομοθετικών παρεμβάσεων που εν-

θαρούνουν την ανάπτυξη της ευελιξίας με άξονα τη χρήση μορφών ατυπικής απασχόλησης, τη διαμόρφωση των μισθών, τη διαχείριση του εργασιμου χρόνου και την απελευθέρωση των απολύσεων. Στην εξέλιξη αυτή συντελεί η υιοθέτηση πολιτικών που ομνούν στο όνομα της ανταγωνιστικότητας και στην ανάγκη μείωσης των δαπανών για την εργασία, επιλογών που ασπάζεται και προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση με παράλληλο στόχο την τόνωση της απασχόλησης με όρους κυρίως στατιστικούς και όχι πραγματικούς.

Το κεφάλαιο στην Ελλάδα διεκδικεί εδώ και δύο δεκαετίες μια δέσμη μέτρων που σταδιακά υιοθετούνται ανάλογα με το συσχετισμό δυνάμεων τον οποίο επιτρέπει η εκάστοτε συγκυρία δημιουργώντας ένα τοπίο υψηλής επισφάλειας με 1,5 εκατ. ανέργους και επισφαλώς εργα-

ζόμενους πριν ακόμη εκδηλωθούν τα συμπτώματα της πρόσφατης κρίσης (2008), με τις οδυνηρές επιπτώσεις της για τον κόσμο της εργασίας. Η επίκληση της χαμηλής ανταγωνιστικότητας για τη μείωση και συμπίεση του «κόστους» εργασίας σε μια χώρα που το μοναδιαίο κόστος ανά μονάδα προϊόντος αντιστοιχεί μόλις στο 72% εκείνου της Ευρωζώνης δεν έχει βάση. Ωστόσο, με αφορμή το Μνημόνιο, το κεφάλαιο επιτυγχάνει τις σοβαρότερες ανατροπές στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων, αξιοποιώντας την ευνοϊκή γι' αυτό συγκυρία για να επιβάλει μέτρα που επί μακρόν επιδίωξε με στόχο την εκτόξευση της κερδοφορίας του και αναζητώντας το κατάλληλο έδαφος για την εφαρμογή τους. Για την επίτευξη αυτού του στόχου υποβοηθείται από τους συμμετέχοντες στο εγχείρημα «στήριξης» της ελληνικής οικονομίας συνολικά (ΔΝΤ, Ευρωπαϊκή Ένωση, ελληνική κυβέρνηση) και χωρίς να είναι διακριτός ο ρόλος του καθενός χωριστά.

Οι παρεμβάσεις στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων με αφορμή την κρίση και το Μνημόνιο αναφέρονται σε όλο το φάσμα της μισθωτής εργασίας τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Αν και ο βασικός στόχος του κεφαλαίου είναι το εργασιακό καθεστώς στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, προηγήθηκαν οι παρεμβάσεις στη σφαίρα της δημόσιας απασχόλησης σε αυτή τη συγκυρία. Και τούτο σε συνδυασμό με την κακόβουλη απαξίωση που υφίσταται ο δημόσιος τομέας προκειμένου να παραχωρηθεί έδαφος στα ιδιωτικά συμφέροντα, τα οποία αδημονούν να επενδύσουν σε πεδία όπου

παραδοσιακά κυριαρχεί η παρουσία του. Η επιβουλή του εργασιακού καθεστώτος στη σφαίρα της «δημόσιας» απασχόλησης, εκτός από την έντεχνη δημιουργία όρων κοινωνικού αυτοματισμού σε βάρος των «προνομιούχων», στερεί καταρχάς από τους εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα τη δυνατότητα επίκλησης ευνοϊκότερων ρυθμίσεων για τις διεκδικήσεις τους, και στη συνέχεια δημιουργεί το κατάλληλο έδαφος και το απαιτούμενο κλίμα για την επιβολή μέτρων που θα ανατρέπουν κοινωνικές κατακτήσεις πολλών δεκαετιών. Ειδικότερα:

Α. Τα μέτρα για τον δημόσιο τομέα που επιφέρουν, σύμφωνα με εκτιμήσεις, μέχρι και 25% μείωση των πραγματικών αποδοχών σε συνδυασμό με την άνοδο των τιμών εστιάζονται στα εξής:

1) Στις ρυθμίσεις του 3833/10 «για την προστασία της οικονομίας» που προηγείται του Μνημονίου επιβάλλονται σοβαρές περικοπές στα εισοδήματα των εργαζόμενων στο Δημόσιο παράλληλα με τις σημαντικές μειώσεις στην απασχόληση με το εγχείρημα του περιορισμού των δημόσιων ελλειμμάτων. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται η οριζόντια μείωση των αποδοχών των εργαζομένων στον ευρύτερο δημόσιο τομέα κατά 7%, η μείωση των δώρων και επιδομάτων αδείας κατά 30% για το σύνολο του δημόσιου τομέα, η μείωση των επιδομάτων των δημοσίων υπαλλήλων κατά 12%, το πάγωμα μισθών για το σύνολο του δημόσιου τομέα για το 2010, η μείωση κατά 30% της προσωρινής απασχόλησης στις δημόσιες υπηρεσίες, η αναστολή των διορισμών για το 2010 και η καθιέρωση της

σχέσης προσλήψεων/ αποχωρήσεων σε 1:5, με εξαίρεση τη σχέση 1:1 στους τομείς υγείας, παιδείας και ασφάλειας.

2) Στις ρυθμίσεις του μνημονιακού νόμου 3845/10 που προβλέπουν περαιτέρω οριζόντια μείωση αποδοχών στον ευρύτερο δημόσιο τομέα κατά 3%, περαιτέρω μείωση των επιδομάτων των δημοσίων υπαλλήλων κατά 8%, κατάργηση των δώρων εορτών και επιδομάτων αδείας για τους αμειβόμενους με μεικτές αποδοχές άνω των 3.000 ευρώ και περιορισμό για τους υπόλοιπους, ώστε το καθένα από αυτά να μην υπερβαίνει τα 250 ή τα 500 ευρώ.

Β. Τα μέτρα που αφορούν τον ιδιωτικό τομέα και γενικότερα το πεδίο του εργατικού δικαίου επιφέρουν σημαντικές ανατροπές σε βασικούς πυλώνες του ρυθμιστικού πλαισίου των ατομικών και των συλλογικών εργασιακών σχέσεων. Ειδικότερα:

1) Ο νόμος 3845/10 της επικύρωσης του Μνημονίου διαμορφώνει το γενικό πλαίσιο των παρεμβάσεων που θα ακολουθήσουν με μεταγενέστερες αναλυτικές ρυθμίσεις. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται μεταξύ άλλων η δυνατότητα υπερίσχυσης των δυσμενέστερων ειδικότερων συλλογικών συμβάσεων έναντι των γενικότερων κλαδικών ακόμη και της εθνικής γενικής που καθορίζει τον κατώτατο μισθό. Η δυνατότητα παράκαμψης του κατώτατου μισθού ενισχύεται και από την καθιέρωση χαμηλότερων αμοιβών της κατώτατης για τους προσλαμβανόμενους νέους μέχρι 25 ετών. Με τα μέτρα αυτά απορρυθμίζεται το σύστημα των συλλογικών συμβάσεων και

καταλύεται η αρχή της ευνοϊκότερης ρύθμισης για τον εργαζόμενο παράλληλα με την ποικιλία ρυθμίσεων κατάργησης της έννοιας του κατώτατου μισθού. Σε αυτά προστίθενται η μείωση του κόστους των απολύσεων και η σημαντική διευκόλυνση του τρόπου καταβολής τους, η αύξηση του ορίου των ομαδικών απολύσεων, η αλλαγή του τρόπου επίλυσης των συλλογικών διαφορών, η εξέταση άρσης της μονιμότητας στο Δημόσιο, η αύξηση του ανώτατου ορίου διάρκειας των συμβάσεων ορισμένου χρόνου, η άρση των περιορισμών στα κλειστά επαγγέλματα κ.ά.

Επιπλέον στο Μνημόνιο περιλαμβάνονται μέτρα όπως το πάγωμα των μισθών στον ιδιωτικό τομέα επί τριετία, η μείωση του κόστους των υπερωριών, η ευρύτερη χρήση της μερικής απασχόλησης, η μεγαλύτερη ευελιξία των ωραρίων. Σε αυτά προστίθενται στο πλαίσιο του δευτέρου μνημονίου και άλλα μέτρα. Σε αυτή την κατηγορία μεταξύ άλλων υπάγεται η μη επέκταση της εφαρμογής των κλαδικών και ομοιοεπαγγελματικών συλλογικών συμβάσεων και η συνολική αλλαγή του τρόπου λειτουργίας του ΟΜΕΔ, που μεταφράζεται με την ενίσχυση των δικαιωμάτων προσφυγής στη διαιτησία του εργοδότη.

Από αυτό το γενικό πλαίσιο μέτρων με ειδικότερες ρυθμίσεις έχουν μέχρι πρόσφατα υιοθετηθεί τα ακόλουθα:

2) Ο ασφαλιστικός νόμος 3863/10 επιβάλλει «εργατικές» ρυθμίσεις που καθιερώνουν τη δυνατότητα διάβρωσης του κατώτατου μισθού για τους νεοπρολαμβανόμενους ηλικίας 18-25 ετών με αμοιβές που αντιστοιχούν στο 84% αυτού και

με τις συμβάσεις μαθητείας για νέους ηλικίας 15-18 ετών με αντιστοιχία στο 70% της κατώτατης αμοιβής. Επίσης μειώνεται η αμοιβή της υπερεργασίας και των υπερωριών κατά 20% σε όλες τις επιμέρους κλιμακώσεις τους. Τέλος απορρυθμίζεται ο πυλώνας προστασίας των εργαζομένων από τις απολύσεις σε μια περίοδο κρίσης και σε μια χώρα με κραυγαλέα χαμηλή σε διάρκεια και ύψος επιδότηση της ανεργίας. Ως προς τις ατομικές απολύσεις μειώνεται σημαντικά ο χρόνος προειδοποίησης που απαιτεί την καταβολή της μισθής αποζημίωσης σε σχέση με την αποζημίωση που καταβάλλεται με την άμεση καταγγελία των συμβάσεων. Με αυτό τον τρόπο μειώνεται έως και 10 μισθούς η αποζημίωση που ακολουθεί την απόλυση με προειδοποίηση, καθιστώντας αυτό τον τρόπο περισσότερο επωφελή για τις επιχειρήσεις. Επιπλέον δε, διευκολύνεται η καταβολή των αποζημιώσεων σε περισσότερες, και με μικρότερα ποσά, δόσεις ευνοώντας περαιτέρω τις απολύσεις. Ως προς τις ομαδικές απολύσεις, σημαντική είναι η αύξηση του σχετικού ορίου των ανά μήνα απολύσεων με τον υπερδιπλασιασμό του στις μεγάλες επιχειρήσεις (5% από 2%), με την εφαρμογή του στις επιχειρήσεις άνω των 150 εργαζόμενων (αντί του ορίου των 200 που ίσχυε το 2%), και με την αύξηση των ελεύθερων απολύσεων σε 6 ανά μήνα (αντί των 4) για τις μικρότερες και άνω των 20 εργαζομένων επιχειρήσεις, αφού κάτω από αυτό το μέγεθος οι απολύσεις εξακολουθούν να είναι ελεύθερες.

3) Οι ρυθμίσεις του ν. 3871/10 για τη δημοσιονομική διαχείριση ακυρώνουν

τις διαιτητικές αποφάσεις οι οποίες ορίζουν αποδοχές που υπερβαίνουν τα μισθολογικά όρια της μνημονιακής εθνικής γενικής συλλογικής σύμβασης όπου προβλέπεται πάγωμα μισθών μέχρι τα μέσα του 2011 και αυξήσεις στα επίπεδα του μέσου ευρωπαϊκού πληθωρισμού μέχρι το τέλος του 2012.

4) Κυφορούνται ρυθμίσεις (επικαιροποιημένο Μνημόνιο) για την κατίσχυση των επιχειρησιακών συλλογικών συμβάσεων με περιεχόμενο δυσμενέστερο των αντίστοιχων κλαδικών, την άρση της επέκτασης εφαρμογής των κλαδικών και ομοιοεπαγγελματικών συμβάσεων στο σύνολο των εργαζόμενων, τη δυνατότητα προσφυγής στη διαιτησία και των εργοδοτών σε περίπτωση μη αποδοχής της πρότασης του μεσολαβητή από τους εργαζόμενους σε συνδυασμό με τη 10ήμερη αναστολή της απεργίας τους, τον περιορισμό της αυτονομίας του ΟΜΕΔ. Πρόκειται για μέτρα που απορρυθμίζουν πλήρως το σύστημα των συλλογικών διαπραγματεύσεων και του τρόπου διαμόρφωσης των μισθών ενώ ακυρώνουν το ρόλο των κλαδικών συμβάσεων και των συνδικάτων που τις υπογράφουν. Η αποδιάρθρωση των συλλογικών συμβάσεων αποτελεί το ενδιάμεσο στάδιο για την πλήρη εξατομίκευση των όρων εργασίας που επιδιώκει το κεφάλαιο.

Η κρίση και η εφαρμογή του μνημονίου εκδηλώνουν με τον πλέον κατηγορηματικό τρόπο την επιθετικότητα του ελληνικού και πολυεθνικού κεφαλαίου. Αποτελούν την αφορμή και το άλλοθι για τη βίαιη απορρύθμιση της εργασίας με όρους πολλαπλώς επαχθέστερους από

εκείνους που οδήγησαν στην εκτεταμένη εργασιακή ανασφάλεια και επισφάλεια αρκετά πριν από την εκδήλωση των συμπτωμάτων της πρόσφατης κρίσης.

Οι αλλαγές που συντελούνται δεν χαρακτηρίζονται καταρχήν από πρωτοτυπία, αφού σε μεγάλο βαθμό έχουν καταγραφεί σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Αυτό που ωστόσο είναι πρωτοφανές αφορά τη συρροή τόσων παρεμβάσεων σε ένα τόσο σύντομο χρονικό διάστημα και σε μια χώρα με ελλειμματικό κοινωνικό κράτος και κραυγαλέα ανεπαρκείς μηχανισμούς ελέγχου απέναντι στην παραδοσιακά εκτεταμένη εργοδοτική αυθαιρεσία. Η εκτόξευση της ανεργίας στο 15% σε πραγματικά ποσοστά, με την ετήσια αύξηση των ανέργων κατά 150.000, η δραστική περικοπή των αμοι-

βών σε όλο το φάσμα της μισθωτής εργασίας μειώνοντας σε ένα έτος το της αγοραστικής της δύναμης, και η βίαιη απορρύθμιση θεμελιωδών δικαιωμάτων διαμορφώνουν ένα νέο εργασιακό τοπίο. Ο «εργασιακός Μεσαίωνας» του πρόσφατου παρελθόντος επεκτείνεται και βαθθαίνει. Η «γενιά των 700 ευρώ» μετατρέπεται σε «γενιά των 500 ευρώ». Ο κατώτατος μεικτός μισθός των 740 ευρώ διαβρώνεται νόμιμα και υποχωρεί στα 592 ευρώ. Οι νεόπτωχοι μισθωτοί υπολογίζονται σε 850.000. Οι νέοι εισέρχονται στην αγορά εργασίας με έναν καινούργιο εργασιακό «κώδικα» δικαιωμάτων και υποχρεώσεων διαμορφώνοντας μια νέα κουλτούρα για την εργασία σε μια πορεία κινεζοποίησης των εργασιακών σχέσεων....

Ελένη Πορτάλιου

Διεθνής Συνδιάσκεψη για την Κλιματική Αλλαγή στο Κανκούν του Μεξικού

Από τις 29/11 έως τις 10/12/2010 πραγματοποιήθηκε στο Κανκούν του Μεξικού η Διεθνής Συνδιάσκεψη για την Κλιματική Αλλαγή. Το πρωτόκολλο του Κιότο (1997) λήγει το 2012 και η προηγούμενη συνδιάσκεψη του ΟΗΕ στην Κοπεγχάγη (Δεκέμβριος 2009) δεν κατέληξε σε μια νομικά δεσμευτική συμφωνία ανάμεσα στους ισχυρούς του πλανήτη. Αποδεί-

χθηκε η απροθυμία των κυβερνήσεων, κυρίως του Βορρά (ΗΠΑ, Καναδάς, Ε.Ε.), αλλά και των ραγδαία αναπτυσσόμενων χωρών του Νότου (Κίνα, Ινδία, Βραζιλία), να προβούν σε λύσεις των τεράστιων οικολογικών και κοινωνικών προβλημάτων που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή. Αυτή η ασυγχώρητη ανευθυνότητα απέναντι στο μέλλον του πλανήτη είναι αποτέλεσμα της κυριαρχίας